

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Sectorrapportage Grond-, Weg- en Waterbouw 2014

De Inspectie SZW werkt aan eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen

Inhoud

Voorwoord

Het werk in de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) is fysiek belastend, de werkplek vaak onveilig. Eén op de vijf werknemers heeft gezondheidsklachten vanwege het werk. De sector zet zich in voor een gezonde en veilige werkplek, en er zijn verbeteringen zichtbaar, maar deze zijn nog niet voldoende. Werken in de GWW is nog steeds niet veilig en gezond genoeg. De Inspectie SZW wil daarin verandering brengen met haar Meerjarenaanpak Grond-, Weg- en Waterbouw 2011-2015. Deze sectorrapportage beschrijft de resultaten van deze aanpak tot en met 2013.

Werkgevers, werknemers en opdrachtgevers in de GWW zijn zelf verantwoordelijk voor het verbeteren van de arbeidsomstandigheden. Samen moeten zij de werkplek veilig en gezond maken, door maatregelen te treffen om risico's weg te nemen. Brancheverenigingen, vakbonden en kennisinstituten werken samen om deze maatregelen vast te leggen in arbocatalogi.

De inspecteurs zien dagelijks dat bedrijven niet bekend zijn met maatregelen uit brancherichtlijnen en arbocatalogi. Ook zien zij dat bedrijven richtlijnen onterecht zo interpreteren, dat ze geen maatregelen hoeven te nemen. Dat is niet de proactieve en innovatieve houding die de Inspectie van de bedrijven in de GWW verwacht.

De opdrachtgever van bouwwerken in de GWW heeft een belangrijke rol: bij het ontwerp van het bouwwerk is hij verantwoordelijk en moet hij rekening houden met de veiligheid en gezondheid van de bouwfase. Hierbij hoort de veilige inrichting (of laten inrichten) van de bouwplaats en het verzamelen en doorgeven van informatie over verontreinigingen en explosieven in de grond. Zo zorgt de opdrachtgever voor omstandigheden waarin bedrijven het werk veilig en gezond kunnen uitvoeren.

De Inspectie ziet dat deze ketensamenwerking nog niet soepel loopt. Opdrachtgevers weten wel beter wat hun rol is, maar doen te weinig vooronderzoek en ontwerpen te weinig met de bouwfase in hun achterhoofd. Als er iets misgaat, verwijzen ketenpartners naar elkaar. Het gevolg: onverantwoorde risico's en gezondheidsschade voor de GWW-werknemers.

De komende jaren zullen opdrachtgevers, werkgevers en werknemers in de GWW dan ook serieus werk moeten maken van hun gezamenlijke verantwoordelijkheid. Met inspecties, voorlichting, overleg én handhaving zal de Inspectie deze verantwoordelijkheid benadrukken waar nodig.

Mr. J.A. van den Bos
Inspecteur-generaal
Sociale Zaken en Werkgelegenheid

1 De Grond-, Weg- en Waterbouw in vogelvlucht

In de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) werken in 11.000 bedrijven zo'n 65.000 mensen. De sector telt daarmee 0,8% van alle bedrijven in Nederland en is goed voor 1% van de werkgelegenheid. Bedrijven binnen de sector voeren uiteenlopende werkzaamheden uit. De sector kent bovengemiddeld veel arbeidsrisico's, gezondheidsklachten en ongevallen. Het aantal gezondheidsklachten daalt wel.

1.1 De sector GWW: kleine sector, grote verscheidenheid

De GWW bestaat uit zeven bedrijfstakken (zie tabel 1). Meer dan de helft van de werknemers werkt aan aanleg en onderhoud van wegen. Anderen werken aan de spoorwegen en waterwerken of doen werk in de grond, zoals grondverzet, het leggen van kabels en leidingen of het aanbrengen van damwanden en funderingen.

1.2 Belangrijkste risico's en ontwikkeling in de laatste jaren

Het werk in de GWW is fysiek belastend. Voor bijna de helft van de werknemers heeft dat lichamelijke gevolgen:
- 18% heeft gezondheidsklachten door het werk.
- Relatief veel werknemers staan bloot aan schadelijk geluid: in 2013 had 10% last van lawaaidoofheid.
- Verder hebben de werknemers last van trillingen en is de arbeidsplaats niet altijd veilig.
- 5,1% van de werknemers heeft in 2013 verzuimd door een ongeval.

Gezondheidsklachten door blootstelling aan verontreinigde grond zijn niet terug te zien in de cijfers. Dat is logisch, want de effecten treden pas lang na de blootstelling op. Uit inspecties blijkt echter dat de blootstellingsrisico's hoog zijn.

Dalende trend gezondheidsklachten
Over de afgelopen jaren is een dalende trend te zien in de arborisico's en de gezondheidsklachten die werknemers in de GWW ervaren (zie figuur 1). Deze trend is lastig te verklaren. Onduidelijk is of de dalende omzet in de sector de oorzaak is van minder gemelde klachten of dat het werk daadwerkelijk gezonder en veiliger is geworden. Als de economie in de toekomst daadwerkelijk aantrekt, en de werkgelegenheid in de GWW toeneemt, is daar mogelijk meer over te zeggen.

GWW: bovengemiddeld aantal ongevallen
Uit de Arbomonitor van de Inspectie SZW blijkt dat bij bedrijven in de GWW bovengemiddeld veel arbeidsrisico's voorkomen. Tabel 2 geeft hiervan een overzicht. De rood gearceerde risico's komen in GWW-bedrijven significant meer voor dan in een gemiddeld bedrijf en leiden soms tot arbeidsongevallen.

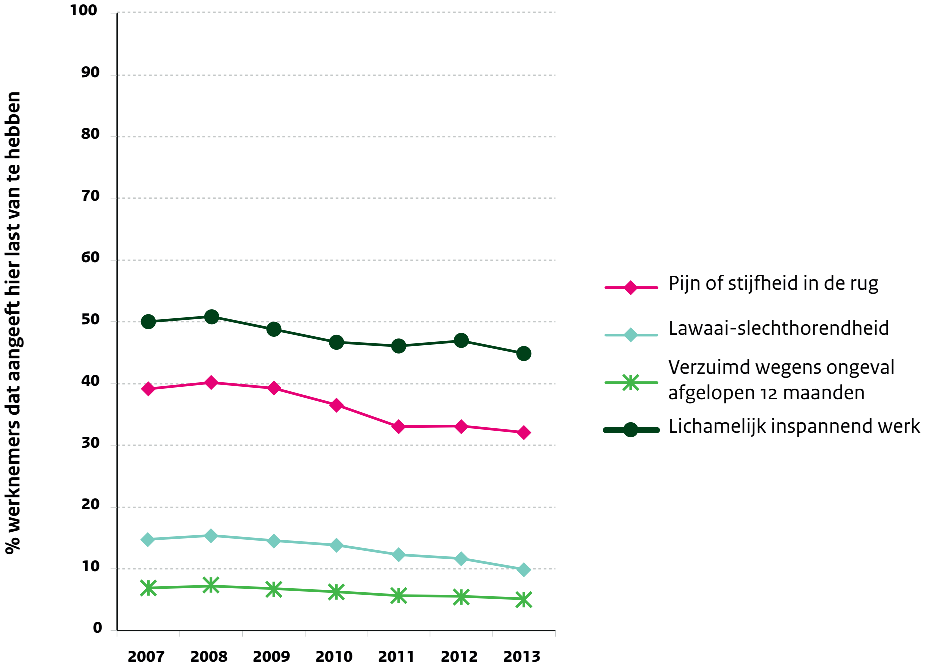
Tabel 1 Bedrijfstakken en verhoudingen in de GWW

	bedrijven[1]	werknemers
Wegenbouw en bestratingen	49%	60% (samen met volgende rij)
Bouw en onderhoud spoorwegen (railinfra) en kunstwerken	1%	
Leggen van kabels en leidingen, aanleg bronbemaling	10%	30%
Waterbouw en bouw overige civiele werken	2%	± 10% (samen met volgende drie rijen)
Heien en andere funderingswerkzaamheden	2%	
Grondverzet	33%	
Saneren van verontreinigde (water-) bodems	2%	
Totaal aantal bedrijven/medewerkers	**11.000**	**65.000**

Bron: CBS 2014

[1] Door afronding telt dit op tot 99%

Figuur 1 Trend van vier gezondheidsklachten van werknemers in de GWW[2]

Bron: bedrijfstakatlas Arbouw

Tabel 2 Trend in de meldingsplichtige ongevallen in de GWW

		GWW	Bouw	NL Totaal
Blootstelling aan stoffen	Kankerverwekkende stoffen#	43%*	46%*	10%
	Asbest	6%*	8%*	1%
	Biologische agentia	21%	11%*	19%
Blootstelling aan fysieke belasting	Ongezonde of statische lichaamshouding	48%*	23%*	15%
	Repeterende bewegingen	22%*	9%*	7%
	Tillen of dragen	60%*	58%*	29%
	Duwen of trekken	29%*	14%*	10%
	Trillingen	45%*	11%	10%
Veiligheid arbeidsplaats	Machineveiligheid	87%*	80%*	37%
	Werken op hoogte	18%*	58%*	11%
Blootstelling aan fysische factoren	Geluid	58%*	54%*	19%
	Niet-ioniserende straling	23%*	19%*	13%
	Temperatuur	53%*	26%*	11%

Bron: Inspectie SZW: Arbo in Bedrijf 2009-2012 (Dit document beschrijft vele arborisico's. Niet alle arborisico's en sub-risico's zijn in deze tabel opgenomen. Andere arborisico's geven een vergelijkbaar beeld.)

**: Significante afwijking van het landelijk gemiddelde*

: Niet zijnde: asbest

Rood: GWW wijkt in ongunstige zin af van het landelijk gemiddelde

[2] De bedrijfstakatlas van Arbouw beschrijft veel gezondheidsklachten en arborisico's. Ter illustratie zijn er vier opgenomen. De andere gegevens laten dezelfde trend zien.

Tabel 3 **Top 3 meldingsplichtige ongevallen per bedrijfstak (1998-2012)**

	Wegenbouw en straten-maken	Spoor, bouw en onderhoud	Waterbouw e.a. civiele werken	Heien e.a. funderings-werken	Kabels en leidingen, grondverzet
Aanrijding door een voertuig	25	7	1	3	6
Contact met vallende objecten niet van kranen/ hijswerktuigen	12	6	11	18	9
Contact met vallende objecten van kranen/ hijswerktuigen	4	3	5	12	-
Verlies van controle in/op bewegend voertuig	10	5	-	-	-
Beknelling tussen objecten (machine of andere)	8	4	9	14	4
Contact met wegschietend of wegvliegend object(en)	5	3	6	4	11
Contact met elektriciteit	-	4	-	-	15
Contact met hangende en/of zwaaiende objecten	5	-	2	8	9
Overige	32	22	26	32	51
Totaal aantal ongevallen in de bedrijfstak	101	54	60	91	105
% ongevallen t.o.v. GWW totaal (411)	**25%**	**13%**	**15%**	**22%**	**26%**

Bron: RPS, ongevalsanalyse GWW-sector, Storybuilder, 2014 (door afronding tellen perecentages op tot 101%)

1.3 Ongevallen: GWW koploper

Van de ongevallen die GWW-bedrijven tussen 1998 en 2012 hebben gemeld, zijn er 411 geanalyseerd met Storybuilder.[3] Deze ongevallen veroorzaakten 429 slachtoffers. 22 van deze slachtoffers zijn overleden; 139 slachtoffers hebben blijvend letsel. Van de meest voorkomende ongevallen is een uitgebreidere analyse gemaakt.

GWW: sector met meeste ongevallen
De GWW meldt jaarlijks gemiddeld 142 meldingsplichtige ongevallen per 100.000 werknemers: het hoogste aantal van alle sectoren.[4] De sector Bouw volgt met 137 ongevallen, en de Landbouw met 73 ongevallen per 100.000 werknemers. In heel Nederland vinden er per 100.000 werknemers 28 ongevallen plaats. Deze cijfers van de Inspectie worden onderbouwd door de cijfers van Stichting Arbouw[5] die jaarlijks onderzoek doet naar de arbeidsomstandigheden in de Bouw en de GWW. In de GWW heeft een werknemer 9% kans op een ongeval. In de Bouw als geheel is deze kans 7%. Het verzuim als gevolg van ongevallen ligt in de GWW ook het hoogst.

Uitgebreidere analyse van onderzochte ongevallen

Onderzochte ongevallen: GWW sluit niet aan bij landelijke trend
Met Storybuilder is een aantal meldingsplichtige ongevallen uitgebreider geanalyseerd. Landelijk gezien is er een dalende trend in het aantal meldingsplichtige ongevallen. Deze trend zet door in 2012. In de sector GWW is het aantal ongevallen in 2012 juist hoger dan in 2009 – terug op het niveau van 2003 (zie figuur 2). Daar is geen duidelijke reden voor. Ook ontbreken de gegevens voor 2010 en 2011: deze zijn nog niet geanalyseerd. In tabel 3 staan per bedrijfstak de meest voorkomende ongevallen.

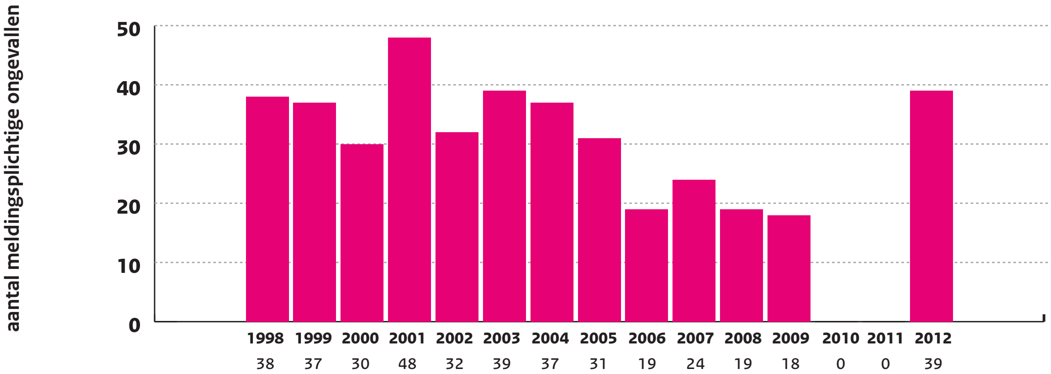
Belangrijkste oorzaken ongevallen
De belangrijkste ongevalsscenario's zijn verder geanalyseerd om te bepalen welke oorzaken deze ongevallen hadden ('falende managementfactoren').

[3] Dit zijn de cijfers van de jaren 1998-2012, met uitzondering van 2010 en 2011. Deze jaartallen zijn nog niet geanalyseerd met Storybuilder en worden daarom niet meegenomen in de analyse. Ongevallen zijn meldingsplichtig als het slachtoffer blijvend letsel heeft, wordt opgenomen in het ziekenhuis of overlijdt. De saneringsbranche is in deze analyse niet meegenomen, omdat de ongevallen die daar gebeurden voornamelijk bij asbestsaneringsbedrijven waren, en deze behoren tot de thema-aanpak Asbest (zie themarapportage Asbest 2013, Inspectie SZW)

[4] Bron: Arbeidsongevallenrapport 2013, Door de Inspectie SZW onderzochte arbeidsongevallen

[5] Bron: Stichting Arbouw, Monitor arbeidsongevallen in de Bouw 2012

Figuur 2 Trend in de meldingsplichtige ongevallen in de GWW

Bron: RPS, ongevalsanalyse GWW-sector, Storybuilder, 2014

Deze staan in tabel 4. Het hoge aantal ongevallen door 'onvoldoende aandacht voor veiligheid en alertheid' klopt met de resultaten van het project 'Bouwbedrijven in Beeld'; zie daarvoor hoofdstuk 5.

Tabel 4 Belangrijkste oorzaken ongevallen

Falende managementfactor	aantal	%
Onvoldoende aandacht voor veiligheid, alertheid	91	34%
Onvoldoende goede plannen (voorbereiding, procedures of regels)	42	16%
Onvoldoende geschikt materieel om het werk goed uit te kunnen voeren	38	14%
Onvoldoende communicatie tussen collega's onderling of samenwerkende partijen	37	14%
Het personeel is onvoldoende opgeleid	35	13%
Verkeerde afweging veiligheid versus andere bedrijfsbelangen (zoals productiesnelheid)	16	6%
Werkplek voldoet niet aan ergonomische eisen	10	4%

Bron: RPS, ongevalsanalyse GWW-sector, Storybuilder, 2014

Tabel 5 Naleving arbowet GWW vergeleken met de Bouw en overige bedrijven Nederland

Kernelementen uit de arbozorg	NL Totaal	Bouw	GWW
Bedrijf heeft een RI&E	46%	58%*	65%*
Bedrijf heeft arbodienstverlening ingehuurd	89%	93%*	94%*
Er is een arbeidsongevallenregistratie	25%	35%*	49%*
Er is een preventiemedewerker aangewezen	47%	47%	63%*
Bedrijf gebruikt de arbocatalogus	69%	76%*	55%*

Bron: Inspectie SZW: Arbo in Bedrijf 2006-2012
Rood: GWW wijkt in ongunstige zin af van het landelijk gemiddelde
Groen: GWW wijkt in gunstige zin af van het landelijk gemiddelde
** Significante afwijking van het landelijk gemiddelde*

1.4 Naleving regels arbobeleid: relatief hoog, maar onvoldoende

Jaarlijks meet de Inspectie in welke mate bedrijven en instellingen op beleidsniveau de Arbowet naleven.[6] Samenvoeging van de resultaten over de jaren 2005 tot 2012 maken een representatieve vergelijking mogelijk met alle overige bedrijven in Nederland. In tabel 5 staan enkele resultaten.

De cijfers laten zien dat bedrijven in de GWW zich vaker aan de arboverplichtingen houden dan gemiddeld in de Bouw en in Nederland. Maar de resultaten zijn op zichzelf niet goed. Zo heeft 35% van de bedrijven geen Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). Daarmee voldoen ze niet aan de basisvoorwaarden om structureel veilig en gezond te kunnen werken. Ook worden in de GWW de beschikbare arbocatalogi minder gebruikt dan in de bouw en in andere sectoren in Nederland.

[6] De uitkomsten staan beschreven in Arbo in Bedrijf, een uitgave van de Inspectie SZW

2 Sectoraanpak Grond-, Weg- en Waterbouw

De Inspectie SZW heeft in 2011 de Sectoraanpak Grond-, Weg- en Waterbouw voor de periode 2012-2015 vastgesteld. In deze aanpak staan de doelstellingen waarop zij haar activiteiten voor die jaren heeft gebaseerd. Het hoofddoel: de partijen in de GWW bewegen om tijdig en efficiënt maatregelen te nemen op het gebied van veilig en gezond werken. Maatregelen die zorgen dat werknemers hun werk fysiek en mentaal goed aankunnen, nu en in de toekomst.

2.1 Doelstellingen van de Inspectie: de vier speerpunten

De Inspectie benoemt in de Sectoraanpak Grond-, Weg- en Waterbouw vier speerpunten:

1. *Het verminderen van fysieke belasting*
   Het doel is een vermindering van de fysieke belasting van werknemers in de GWW in 2016. De score in de bedrijfstakatlas op het onderdeel 'pijn en stijfheid ledematen, rug en nek' moet een dalende trend laten zien. De Inspectie richt zich op vijf fysiek zware beroepen: stratenmaker, baanwerker, heier, grondwerker en kabel- en buizenlegger. De maatregelen die de fysieke belasting verminderen, moeten ook een plek krijgen in de arbocatalogi.

2. *Het bevorderen van een veilige werkplek*
   Aanrijdgevaar in de wegenbouw en railinfra krijgt speciale aandacht bij het bevorderen van veilige werkplekken. Het doel is dat er in de wegenbouw, bestrating en railinfra in 2016 geen enkel dodelijk slachtoffer valt door een aanrijding.

3. V*eilig werken met verontreinigde grond*
   De Inspectie wil dat bedrijven die werkzaamheden uitvoeren met verontreinigde grond en verontreinigd water zich bewust zijn van de risico's. En dat zij maatregelen treffen om de werknemers niet bloot te stellen aan gevaarlijke stoffen.

4. *Het activeren van opdrachtgevers*
   Bedrijven in de GWW hebben vaak de rol van onderaannemer. Dat maakt het voor hen lastig de veiligheid van de werkplek te bespreken met de opdrachtgever, die hiervoor de randvoorwaarden moet creëren. Beslissingen in de ontwerpfase van projecten zijn van doorslaggevend belang voor de veilige bouwplaats, terwijl de aannemer daar weinig invloed op heeft. In 2016 moeten de opdrachtgevers in de GWW hun rol in de ontwerpfase kennen en de verantwoordelijkheid nemen die daarbij hoort.

2.2 Resultaten van de inspectieactiviteiten per bedrijfstak

Sinds de vorige sectorrapportage (2012) heeft de Inspectie activiteiten uitgevoerd in alle bedrijfstakken in de GWW. Die activiteiten bestonden onder andere uit overleg met de bedrijfstakvertegenwoordiging, voorlichting en onderzoek van ongevallen en signalen. Ook zijn er in 2012 en 2013 vijf inspectieprojecten uitgevoerd (Verontreinigde grond bouw, Bouwbedrijven in Beeld, Bestrating, Wegenbouw, Handhaving bij opdrachtgevers van GWW-projecten).

De volgende hoofdstukken beschrijven per bedrijfstak of thema de inzet van de Inspectie, de activiteiten door de bedrijfstak zelf en de resultaten van analyses van inspecties en ongevalonderzoeken.

De handhavingspercentages binnen de inspectieprojecten in GWW zijn relatief hoog. Dat komt mede omdat inspecteurs vaak pas een locatie inspecteren als ze concrete aanwijzingen hebben dat ze daar overtredingen vinden. Een vergelijking van handhavingspercentages met eerdere projecten is daarom vaak statistisch niet verantwoord.

i.v.m.
reconstructie
doorgaand
verkeer
gestremd
van 5-5 t/m 31-8

3 Opdrachtgevers in de GWW

De keuzes die een opdrachtgever maakt bij het ontwerp van een project bepalen mede of de aannemer het project veilig kan uitvoeren. De opdrachtgever is verplicht om in het ontwerpproces rekening te houden met een veilige en gezonde werkomgeving en uitvoering van de werkzaamheden. De Inspectie SZW onderzoekt en beoordeelt of dit ook gebeurt. Daarbij blijkt dat opdrachtgevers bij bouwprojecten te weinig weten over hun verplichtingen volgens de arbowet.

3.1 Voorlichting aan opdrachtgevers: twee misvattingen

Sinds 2010 geeft de Inspectie intensief voorlichting aan opdrachtgevers in de GWW. Dit zijn Rijkswaterstaat, ProRail, Defensie, provincies, gemeenten, waterschappen, netbeheerders en projectontwikkelaars. Ook informeert zij adviesbureaus en architecten over de verplichtingen van hun opdrachtgevers.

> “Verantwoordelijkheid voor veilig werken kan een opdrachtgever nooit delegeren”

Tijdens discussies op deze voorlichtingsbijeenkomsten kwamen twee misverstanden aan het licht over gezond en veilig werken:

- Opdrachtgevers denken nog steeds dat ze hun verplichtingen bij aannemers kunnen neerleggen via private contracten (zoals Design and Construct of Publiek-private samenwerking). Een misvatting: de uitvoering van de verplichtingen kan gedelegeerd worden, de verantwoordelijkheid ervoor niet. Private contracten kunnen nooit publieke wetgeving buitenspel zetten.
- Ook denken opdrachtgevers dat de verplichtingen ervoor zorgen dat bepaalde toepassingen of ontwerpen niet zijn toegestaan. Onterecht: de drie stappen van ontwerppreventie[7] vragen om
  1. onderzoek van de risico’s van het ontwerp,
  2. alternatieven bedenken om deze risico’s te voorkomen,
  3. een onderbouwde afweging.

Als de opdrachtgever een ontwerp kiest, moet hij ook de consequenties aanvaarden en de bijbehorende risico’s beheersen. Bijvoorbeeld met extra hulpmiddelen, door meer onderzoek of door extra tijd te nemen voor de uitvoering.

3.2 Veiligheid en gezondheid aanbestedingsdocumenten: niet één goed

In 2013 beoordeelde de Inspectie bij aanbestedingen de aanbestedingsdocumenten voordat het werk is gegund.[8] Zo wilde zij voorkomen dat werken worden gegund, terwijl er in het ontwerpproces onvoldoende aandacht is geweest voor de veiligheid en gezondheid van werknemers in de uitvoering.

Opvallend is dat niet één onderzochte opdrachtgever aan zijn verplichtingen voldeed. De V&G-documenten ontbraken, waren onvolledig of waren standaarddocumenten die niet over het specifieke ontwerp gingen. Verplichte onderzoeken naar verontreinigingen of conventionele explosieven[9] in de grond waren afwezig. Ook ontbrak projectspecifieke informatie, die nodig is voor een veilige inrichting van de bouwplaats of voor de keuze van de juiste bestratingsmethode.

Over de handhaving ontstond vooral onrust bij de adviesbureaus, die de ontwerpfase uitvoerden voor de opdrachtgevers in de ontwerpfase. Wat bleek: de V&G-werkwijze werd al jaren op een onjuiste manier uitgevoerd. Na de gesprekken met de inspecteurs werden de aanbestedingen aangevuld of aangepast. Opdrachtgevers en ingenieursbureaus begrijpen nu wat de betekenis is van de Bouwprocesbepalingen in de Arbowet, en verbeteren nu hun eigen werkwijze en advisering. De Inspectie zet haar inspectieproject voort in 2015.

---

[7] Zoals vastgelegd in artikelen 2.26 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

[8] Voor de handhavingsresultaten van dit project: zie inspectieszw.nl, factsheet Handhaving bij opdrachtgevers van GWW-projecten.

[9] Niet gesprongen explosieven die in/na WOII in de (water)bodem zijn achtergebleven

3.3 Ervaringen met specifieke opdrachtgevers[10]

Per opdrachtgever staan hieronder enkele uitkomsten van diverse inspectieprojecten. Deze opdrachtgevers worden overigens niet alleen in het aanbestedingenproject geïnspecteerd: de Inspectie handhaaft ook als er bij andere projecten in de GWW blijkt dat de opdrachtgever steken heeft laten vallen in het ontwerpproces.

- *Rijkswaterstaat*
  In de GWW is Rijkswaterstaat een grote opdrachtgever: van het aanleggen van wegen tot het baggeren en herinrichten van rivieren. Tijdens inspecties bleek dat Rijkswaterstaat het vooronderzoek naar verontreinigingen in de grond en de aanwezigheid van conventionele explosieven vaak niet goed uitvoert. Ook de inrichting van het werkvak bij wegwerkzaamheden bleek vaak niet in orde, zodat aanrijdingen konden plaatsvinden. Rijkswaterstaat neemt haar opdrachtgeversrol wel serieus en heeft de ambitie het werk optimaal veilig te maken voor alle werknemers die bij haar projecten zijn betrokken. Zo heeft Rijkswaterstaat meegedaan met een onderzoekspilot rondom aanbestedingssystematiek. Ook heeft Rijkswaterstaat een interne richtlijn opgesteld om informatie over de locatie van een GWW project beschikbaar te stellen voor de aannemers.
- *ProRail*
  In de gehele railinfra is er een groot commitment om veilig en gezond te werken. ProRail en de (proces-)aannemers werken aan een cultuuromslag onder de slogan: je werkt veilig of je werkt niet. Dat werpt vruchten af en verdient voortzetting. Toch vindt de Inspectie vaak overtredingen die ProRail als opdrachtgever had kunnen voorkomen. Deze overtredingen worden weliswaar opgelost, maar zijn bij een goed ontwerp en werkvoorbereiding en sturing vanuit de opdrachtgeversrol niet nodig. ProRail kan vooral zorgen voor de juiste inrichting van werklocaties, door markering, buitendienststelling en spanningsloos werken. Ook kan ProRail actief aansturen op innovatie van veiligere werkmethoden, bijvoorbeeld via aanbestedingen. Tot nu toe lijkt ProRail die verantwoordelijkheid juist aan de procesaannemers over te laten. Daarmee maakt ProRail zijn centrale rol als opdrachtgever niet waar.

> "Decentrale overheden hebben weinig kennis van hun verplichtingen als opdrachtgever"

- *Decentrale overheden: waterschappen, provincies en gemeenten*
  Vaak grijpt de Inspectie in bij provincies en waterschappen, omdat de aanwezigheid van verontreinigde grond en niet-gesprongen explosieven niet goed is onderzocht. Daardoor worden met enige regelmaat 500-ponders of andere munitie aangetroffen op plekken waar opdrachtgevers dit konden voorzien. Vanuit de rol van bevoegd gezag geven decentrale overheden soms ook vergunningen af voor werkzaamheden die niet veilig en gezond plaatsvinden. De decentrale overheden zijn slecht bekend met hun verplichtingen als opdrachtgever en vergunningverlener.

Daarnaast zijn de decentrale overheden handhavers van de openbare orde. Zij controleren bijvoorbeeld de afscherming van de bouwplaats die voorkomt dat burgers op de bouwplaats komen of in gaten vallen. Bestuurders blijken deze maatregelen vaak te willen omzeilen om het dagelijks leven (winkels en verkeer) niet te verstoren. Ze overzien de risico's van die beslissing niet, en maken deze ondergeschikt aan kortetermijnbelangen en de publieke opinie.

Inspectiedoel en aanpak in 2015: Opdrachtgevers

De belangrijkste doelen voor deze doelgroep:
- Het activeren van opdrachtgevers

Opdrachtgevers beginnen net hun verantwoordelijkheid voor de veiligheid en gezondheid in de bouwfase te kennen. Zij vinden het lastig te bepalen welke stappen zij moeten nemen in de ontwerpfase, om veilig en gezond werken in de uitvoeringsfase mogelijk te maken. Een digitale tool kan hen helpen om deze stappen goed te doorlopen. De tool wordt in 2015 gemaakt en gepromoot met artikelen in vakbladen en flyers. De Inspectie gaat door met voorlichten en handhaven om zo de opdrachtgevers verder te activeren.

[10] In 2014 is door diverse partijen in de bouwsector de Governance Code Veiligheid in de Bouw getekend. De hier beschreven opdrachtgevers Rijkswaterstaat en ProRail hebben deze ook ondertekend. 2014 valt echter buiten de scoop van deze sectorrapportage. De resultaten van de acties n.a.v. deze code moeten nog blijken. De Inspectie SZW juicht dit soort initiatieven tot samenwerking in de keten toe, en hoopt dat het leidt tot concrete verbeteringen.

4 Wegenbouw

Goed én minder goed nieuws in de sector Wegenbouw. De Inspectie SZW ziet dat de sector geluidsoverlast en agressie onder controle heeft. Aanrijdgevaar is nog steeds een probleem. Verder zien inspecteurs een toename van nachtwerk en de inzet van verkeersregelaars: onwenselijk en vaak onnodig.

Factsheet Wegenbouw
Gedetailleerde inspectieresultaten uit de Wegenbouw staan in de Factsheet Arbeidsomstandigheden in de Wegenbouw op inspectieszw.nl.

4.1 Geluid en agressie onder controle

In de wegenbouw ziet de Inspectie twee positieve ontwikkelingen. Ten eerste: blootstelling van werknemers aan schadelijk geluid is onder controle. De geluidsniveaus van langsrijdend verkeer blijven binnen de normen. Ook dragen werknemers de nodige gehoorbescherming in de buurt van machines.

Daarnaast is het risico op agressie en geweld door weggebruikers de laatste jaren onder controle. Dat komt doordat werkzaamheden en vertragingen duidelijk en op tijd worden aangekondigd. Dat zorgt voor begrip bij de weggebruiker.

> "Aankondigen van vertragingen voorkomt agressie tegen wegwerkers"

4.2 Aanrijdgevaar nog steeds een probleem

Aanrijdgevaar is nog steeds een probleem in de wegenbouw. Recent nog overleed een wegwerker na een aanrijding bij werkzaamheden aan de A12. Aanrijdingen door langsrijdend verkeer krijgen de meeste aandacht van de bedrijven en in media en aannemers maar er vinden vaker aanrijdingen plaats door werkverkeer dan door langsrijdend verkeer. Een goede inrichting van het werkvak is cruciaal om werknemers te beschermen tegen aanrijdingen. Bij meer dan de helft van de overtredingen die de Inspectie constateerde was deze inrichting niet in orde.

Inspecteurs stuiten vooral op overtredingen bij werkzaamheden aan provinciale wegen en bij kortdurende werken aan rijkswegen. Bij kortdurende werkzaamheden nemen opdrachtgevers vaak te weinig tijd voor de voorbereiding. Ook is de ruimte voor het werkvak meestal beperkt. Bij grote projecten aan rijkswegen is het aanrijdgevaar wél onder controle. In die gevallen wordt er ruim de tijd genomen voor de voorbereiding. Ook worden hele stukken snelweg afgezet.

4.3 Werknemers van buiten de EU: verantwoordelijkheid van de hele keten

In de wegenbouw wordt op basis van signalen geïnspecteerd op de verplichtingen om arbeidsmarktfraude te voorkomen. Waar in een keten van bedrijven werknemers van buiten de EU werken, is iedere werkgever ervoor verantwoordelijk dat zij de juiste tewerkstellingsvergunningen hebben. De Inspectie merkt dat werkgevers zich daar niet altijd van bewust zijn. Maar bij overtreding kunnen alle werkgevers in de keten een boete krijgen op grond van de Wet arbeid vreemdelingen: van (hoofd) opdrachtgever tot (hoofd)aannemer en van uitzendbureau tot inlener. Het is dan ook belangrijk dat opdrachtgevers bij hun bouwlocatie een goede toegangscontrole organiseren. Zo is altijd duidelijk welke werknemers van welke (onder)aannemers aanwezig zijn. Dat is ook goed voor de veiligheid.

Schijnconstructies
Soms vermoedt de Inspectie dat opdrachtgevers of aannemers schijnconstructies gebruiken om goedkoper te werken. In zo'n geval zet ze het schijnconstructieteam in, dat in verschillende sectoren onderzoek doet naar schijnconstructies en overtreders aanpakt.

Analyse: maatregelen tegen aanrijdingen in werkvak schieten tekort
De Inspectie heeft 22 aanrijdingen door werkverkeer geanalyseerd. Dit zijn ongevallen binnen het werkvak, die plaatsvonden tussen 1999 tot 2013. Uit de analyse blijkt het volgende:

- Bij de 22 aanrijdingen vielen er 23 slachtoffers.
- 5 van hen zijn overleden als gevolg van de aanrijding.
- De aanrijdingen zorgen voor zeer ernstige verwondingen: vaak raakt het slachtoffer blijvend invalide.
- 25% van de slachtoffers werd aangereden door een wegenbouwwals tijdens het asfalteren, 20% door een vrachtwagen.
- Bij 65% van de ongevallen stond het slachtoffer met zijn rug naar het voertuig toe.
- Bij 65% van de ongevallen was de werkplek van het slachtoffer niet gescheiden van de plek waar het voertuig reed.

Hieruit blijkt dat de vaak gehoorde maatregel ‘houd oogcontact’ niet werkt. In de praktijk zijn chauffeur en slachtoffer bezig met hun eigen werkzaamheden. Daarbij kunnen ze elkaar niet in de gaten houden. Dat maakt gescheiden rijd- en werkplekken nog belangrijker.

“Bij 22 aanrijdingen vielen 23 slachtoffers, waarvan er 5 overleden”

4.4 Signalen van inspecteurs: verkeersregelaars en nachtwerk

Inspecteurs melden dat ze steeds vaker zien dat verkeersregelaars worden ingezet bij werkzaamheden in de GWW en de Bouw[11]. De Inspectie vindt dit een slechte ontwikkeling. Verkeersregelaars lopen het risico om aangereden te worden: ze bevinden zich midden tussen het verkeer in een onduidelijke, veranderlijke verkeerssituatie. Ze zijn geen structurele oplossing voor het verkeersprobleem rond werklocaties. Het plaatsen van tijdelijke verkeerslichten zou dat bijvoorbeeld wel zijn.

“Inspecteurs zien steeds meer nachtwerk”

De inspecteurs zien ook dat werk en onderhoud aan wegen steeds vaker ’s nachts plaatsvindt. Dat betekent minder hinder voor wegverkeer, maar voor werknemers is de ontwikkeling negatief. Niet alleen verstoort nachtwerk hun dag- en nachtritme: volgens onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu geeft nachtwerk een hogere kans op diabetes type 2, hartaanvallen en kanker.[12] Daarbij is ’s nachts de kans op aanrijdingen groter door slecht zicht. De Inspectie wil dan ook dat opdrachtgevers werkzaamheden zoveel mogelijk overdag proberen te plannen, wanneer nachtwerk geen absolute noodzaak is.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Wegenbouw
De belangrijkste doelen voor de bedrijfstak:

- Het bevorderen van een veilige werkplek
- Het activeren van opdrachtgevers

Er zijn verbeteringen zichtbaar, maar de doelen zijn op dit moment nog niet gehaald. In 2015 inspecteert de Inspectie dan ook intensiever op de inrichting van werkvakken en het voorkomen van aanrijdgevaar. De Inspectie is met de sector in gesprek om dit probleem sterker onder de aandacht te brengen.

Opdrachtgevers moeten beter hun verantwoordelijkheid nemen voor de veiligheid en gezondheid bij het werken aan de weg. Daarom gaat de Inspectie door met voorlichten en handhaven bij de opdrachtgever, als de situatie op een GWW-bouwlocatie daar aanleiding tot geeft.

[11] Voor de thema-aanpak Agressie en Geweld is een onderzoek gedaan naar de arbeidsomstandigheden van verkeersregelaars die tijdens evenementen ingezet werden. Voor de handhavingsresultaten van dit project: zie www.inspectieszw.nl, factsheet Agressie en geweld in de horeca, in tankstations en bij verkeersregelaars.

[12] Zie o.a. rapporten van het RIVM op http://www.rivm.nl/Zoeken?query=nachtwerk.

5 Bestratingen

In de sector Bestratingen heeft de Inspectie SZW één hoofddoel: het bevorderen van mechanisch bestraten, zodat fysieke overbelasting zo min mogelijk voorkomt. In 2013 zagen de inspecteurs dat stratenmakers nog vaak onnodig met de hand werkten. Verder richtte de Inspectie zich op het risico van kwartsstof en op aanrijdgevaar. Ook hierin kan de sector nog belangrijke stappen zetten.

5.1 Mechanisch straten: veel voordelen, maar niet bij iedereen populair

De Inspectie heeft jarenlang ingezet op het voorkomen van fysieke belasting door mechanische straattechnieken. Nu ziet zij een vooruitgang bij bedrijven. De mechanische technieken zijn goed bekend. Toch wordt straatwerk nog steeds vaak handmatig uitgevoerd terwijl het mechanisch kan. In 2010 was dit bij bijna 50% van de inspecties het geval, in 2013 bij 40% van de inspecties.

Factsheet Bestratingen
Gedetailleerde inspectieresultaten uit de Bestratingen staan in de Factsheet Arbeidsomstandigheden in de Bestratingen op inspectieszw.nl.

De Inspectie merkt dat deze bedrijven de brancherichtlijn CROW 324 wel kennen. Daarin is de basisregel: mechanisch straten is altijd de eerste keuze. Als dat écht niet kan, dan mag er – onder voorwaarden – handmatig gestraat worden. Maar de bedrijven waarbij de Inspectie handhaaft, maken van de uitzonderingen in CROW 324 de regel: ze werken bij voorkeur handmatig.

> "Mechanisch straten moet altijd de eerste keuze zijn"

Er zijn innoverende bedrijven die zo veel mogelijk mechanische hulpmiddelen inzetten. Zij zien daar ook de voordelen van: het werk gaat sneller en werknemers zijn tevredener. Ook bij werkzaamheden waarvoor de CROW handmatig werk toestaat, hebben innovatieve bedrijven al mechanische methoden ingezet.
Een proactieve houding kan daarom de hele bedrijfstak vooruit helpen. Belangrijk is ook dat opdrachtnemers hun opdrachtgevers aanspreken, als die het straatwerk niet goed voorbereiden en mechanisch straten niet optimaal bevorderen.

5.2 Maatregelen tegen kwartsstof: twee arbocatalogi

Werkzaamheden waarbij kwartsstof kan vrijkomen, worden niet doorlopend uitgevoerd. Daarom treft de Inspectie dit risico bij de meeste inspecties niet aan. Toch constateren inspecteurs bij 10% van de inspecties een overtreding op dit gebied. Goede voorlichting over werken met kwartsstof is dan ook noodzakelijk.

De arbocatalogus Bestratingen is op dit arbeidsrisico niet positief getoetst. Er is nog te weinig onderbouwing voor de voorgeschreven maatregelen bij het doorslijpen van bestratingsmateriaal en het aantrillen van bestrating met brekerzand. Hetzelfde onderdeel in de arbocatalogus *Bouw en Infra* is wel positief getoetst. De twee naast elkaar bestaande arbocatalogi zijn verwarrend voor bedrijven.

5.3 Aanrijdgevaar door onvoldoende afzetting

Tijdens bestratingswerkzaamheden lopen stratenmakers én het publiek risico op aanrijdingen. Vaak constateren de inspecteurs dat het werk niet voldoende is afgezet, om winkels of het verkeer niet te hinderen. De opdrachtgever, vaak de gemeente, is hiervoor verantwoordelijk.

Analyse ongevallen: slachtoffers jong en niet in vaste dienst

Voor wegenbouw en bestratingen is een gezamenlijke ongevalsanalyse gemaakt met Storybuilder, over de jaren 1998-2010 en 2012. Daarbij valt het volgende op:

- 13% van de slachtoffers is tussen 10 en 19 jaar.
- 19% is niet in vaste dienst maar werkt bijvoorbeeld als leerling, uitzendkracht, stagiair. Dit is meer dan verwacht, op basis van het aandeel van dit soort dienstverbanden in de bedrijfstakken.
- 30% van de ongevallen waren aanrijdingen door een voertuig. Tweederde van die voertuigen waren arbeidsmiddelen.
- 66% van alle aanrijdingsslachtoffers werd aangereden door een achteruitrijdend voertuig.
- Slechts 25% van de slachtoffers was bezig met activiteiten die te maken hadden met het voertuig dat hen aanreed.
- De belangrijkste aanleiding van de ongevallen is dat chauffeur en slachtoffer elkaar niet goed zien.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Bestratingen

De belangrijkste doelen voor de bedrijfstak:

- Het verminderen van fysieke belasting
- Het bevorderen van een veilige werkplek
- Het activeren van opdrachtgevers

Deze doelen zijn op dit moment nog niet gehaald, en daarin is de branche gesplitst in innovatieve bedrijven en achterblijvers. In 2015 inspecteert de Inspectie daarom zoveel mogelijk de bedrijven die eerder de regels overtraden.
Ook overlegt ze met de sector over kwartsstof in de arbocatalogus. Daarnaast gaat de Inspectie door met voorlichten en handhaven bij de opdrachtgever, als de situatie op een GWW-bouwlocatie daar aanleiding voor geeft.

5.4 Signalen van inspecteurs: handmatig straten als leertraject

Inspecteurs horen bij handmatig straten vaak als reden dat er sprake is van een leerpraktijk. De Inspectie begrijpt dat leerling-stratenmakers ook het ambachtelijke straatwerk moeten leren. Maar het mag dan niet gaan om productiewerk, er moeten regelmatig pauzes genomen worden en er moet voldoende toezicht zijn. En de brancherichtlijn CROW 324 is gewoon van toepassing: ook leerwerk moet waar mogelijk mechanisch.

6 Railinfra: bouw en onderhoud aan het spoor

Het belangrijkste doel in de sector Railinfra is gehaald: nul doden door aanrijdingen bij werken aan het spoor. Aandacht blijft nodig voor het werken met spanningsloze bovenleidingen, en het terugdringen van beveiliging door persoonlijke waarneming. ILT voert in deze sector de inspecties uit: de resultaten schommelen, maar er zijn geen aanwijzingen dat de veiligheid in de sector verslechtert[13].

6.1 Ongevallen: geen doden door aanrijdingen

Een belangrijke doelstelling van de bedrijfstak is inmiddels gehaald: 0 doden door aanrijdingen bij werken aan het spoor. De ketenpartners werken actief aan het veiligheidsbesef en aan manieren om veilig werken aan het spoor te bevorderen. Door het veiligheidsdashboard en de samenwerking in Stichting Railalert leren de partijen van ongewenste gebeurtenissen en ongevallen. Met deze samenwerking heeft de sector een belangrijke troef in handen.

Bij (bijna-)ongevallen maken zowel de ProRail en de (proces-)aannemers als ILT een analyse van de aanleiding van het ongeval. Het bewust afwijken van schriftelijke instructies is één van de belangrijkste oorzaken van onveilig werken. De bedrijfstak constateert dit ook in haar veiligheidsdashboard.[14]

6.2 Brancherichtlijnen en arbocatalogus

De Railinfra heeft maatregelen voor veilig werken aan het spoor vastgelegd in het 'Normenkader Veilig Werken' en 'Voorschrift Veilig Werken'. Deze zijn gezamenlijk vastgesteld door alle partijen in de railinfraketen. Vakbonden en werkgeversorganisaties nemen de richtlijnen over in de arbocatalogus. Railinfra heeft daardoor inmiddels een van de meest uitgebreide arbocatalogi.

> "Railinfra heeft een van de meest uitgebreide arbocatalogi van de sector"

Bedrijven hebben maatregelen geïmplementeerd die de fysieke belasting van baanwerkers verminderen. Er zijn hulpmiddelen voor zwaar tilwerk en maatregelen tegen de risico's van kwartsstof bij werk aan het ballastbed. De bedrijfstak stelt een arbocatalogus op over het beheersen van elektrocutiegevaar voor zowel hoog- als laagspanning, een belangrijk risico in de Railinfra.

6.3 Signalen van inspecteurs: bovenleidingen, persoonlijke waarneming en nachtwerk

Spanningsloos werken: innovatie blijft uit
De afgelopen jaren heeft de bedrijfstak ontheffingen gekregen om bij onder spanning staande bovenleidingen te mogen werken. Bijvoorbeeld bij het meten van de bovenleiding op slijtage. Dit werk hoeft echter niet onder spanning uitgevoerd te worden. Daarom heeft de Inspectie SZW met de bedrijfstak afspraken gemaakt over een nieuwe werkwijze. De bedrijfstak omschrijft deze vóór de winterdienstregeling in december 2015.

Het automatisch tegelijk buiten dienst stellen en spanningsloos maken van baanvakken zou voor de veiligheid een belangrijke innovatie zijn. Bij bestaand spoor is dit een ingrijpende maatregel, maar bij nieuwe trajecten niet. Toch worden nieuwe trajecten niet op die manier ontworpen, en dat lijkt in de toekomst niet te gaan veranderen. Een gemiste kans voor opdrachtgever ProRail, en voor de (proces-)aannemers die de spoortrajecten bouwen en onderhouden. Er wordt wel gewerkt aan verbetering van de meettrein en andere meetmethodieken.

---

[13] ILT: Factsheet Baanwerken 2013 (http://www.ilent.nl/Images/Factsheet%20Baanwerken%202013%20acc%20MT%20DEF%20maart%202014_tcm334-350846.pdf) en Resultaten Inspectie Baanwerken 2012 (http://www.ilent.nl/Images/2013126585.04_tcm334-342915.pdf)

[14] http://www.railalert.nl/dashboard

“Persoonlijke waarneming zou moeten verdwijnen: Dit lukt nog niet”

Onterecht werken met beveiliging door persoonlijke waarneming
Bij ‘persoonlijke waarneming’ kijken veiligheidsmannen of er een trein aankomt en waarschuwen dan de baanwerkers die naast of in het spoor werken. Deze vorm van beveiliging is bijna niet meer toegestaan: in 2005 heeft de bedrijfstak met de Inspectie afgesproken dat de methode helemaal verdwijnt. Het is jammer dat de Inspectie moet constateren dat voor werken naast het spoor door de procesaannemers juist steeds meer werkzaamheden worden voorgesteld waarbij persoonlijke waarneming zou zijn toegestaan. Bij werken in het spoor is de uitfasering gestokt bij 6 werkzaamheden. De sector is opgeroepen de ambities niet te laten verslappen.

Onnodige toename nachtwerk
Om het vervoer over het spoor niet te storen, kiezen uitvoerders steeds vaker voor nachtwerk. Daarmee daalt het risico van aanrijdingen, maar ontstaan er nieuwe risico’s: verstoring van bioritme, verslapte aandacht door vermoeidheid en slechter zicht doordat het donker is. Lichamelijke klachten en ongevallen kunnen het gevolg zijn. Creatieve oplossingen voor dit probleem zijn zeker mogelijk: de werkwijze bij het wegverkeer (Van A naar Beter) is daarvan een uitstekend voorbeeld. Bij die aanpak is het gebruikelijker om een weg tijdelijk af te sluiten en het verkeer om te leiden, in combinatie met duidelijke communicatie. Het belang van de veiligheid staat daarmee boven het belang van de verkeersdoorstroming.

Dubbel buitendienstgesteld spoor: Kortere uitvoeringstijd
Inspecteurs zien dat aannemers steeds meer werken met dubbel buitendienstgesteld spoor. Een goede ontwikkeling, omdat daardoor het risico van aanrijdingen door langsrijdende treinen verdwijnt. Tegelijkertijd zien de inspecteurs dat deze werkzaamheden in steeds minder tijd moeten gebeuren. Dat gaat ten koste van de zorgvuldigheid en veiligheid, waardoor de werknemers er uiteindelijk niet op vooruit gaan.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Railinfra
De belangrijkste doelen voor de bedrijfstak:
- Het verminderen van fysieke belasting
- Het bevorderen van een veilige werkplek
- Het activeren van opdrachtgevers

De vele mogelijkheden om de fysieke belasting bij werk aan het spoor te verminderen, worden steeds meer toegepast. Ook het terugdringen van het aantal doden door aanrijdingen is de sector door haar inspanningen en ketensamenwerking gelukt. De andere doelen zijn op dit moment nog niet gehaald. In 2015 inspecteert ILT verder op het verminderen van aanrijdgevaar. Er zijn maar weinig spelers op het spoor, en alle ketenpartners houden elkaar op de hoogte van de nodige stappen. De verwachting is dan ook dat verdere verbeteringen de komende jaren zichtbaar worden.

Daarnaast gaat de Inspectie SZW door met het handhaven bij opdrachtgever ProRail, zowel in de aanbestedingsfase van projecten als op GWW-bouwlocaties. Verder houden ILT en de Inspectie SZW op hoog niveau gesprekken met ProRail over de nieuwe manier van werken: zonder spanning en zonder persoonlijke waarneming. De partijen in de Railinfra hebben met de Inspectie afgesproken in 2014 een plan van aanpak te maken om dit te realiseren.

7 Leggen van kabels en leidingen

In de sector Kabels en Leidingen richt de Inspectie SZW zich vooral op werken met leidingen van asbestcement en werken in verontreinigde grond. Bedrijven in de sector hebben een zorgwekkende houding tegenover de voorgeschreven maatregelen. Daarnaast zijn de arbocatalogi die de sector gebruikt incompleet en met elkaar in tegenspraak, ondanks het bestaan van goede CROW-richtlijnen. De Inspectie heeft een inspectieproject uitgevoerd rondom het werken in verontreinigde grond waar deze bedrijfstak in meegenomen werd: zie daarvoor hoofdstuk 9.

7.1 Asbestcementbuizen met kabels: bedrijfstak tegen maatregelen

Er is in de sector veel te doen rondom asbestcementleidingen (AC-buizen): er ligt ongeveer 44.000 kilometer in het Nederlandse gas-, waterleiding- en rioolnet. Bij werkzaamheden aan het netwerk raken deze buizen soms beschadigd of moeten ze verwijderd worden. Voor openbare gas-, riool- en waterleidingen beschrijft het Rode Boekje hoe er veilig met deze buizen gewerkt kan worden.

Voor andere AC-buizen, bijvoorbeeld met elektriciteitskabels, en AC-buizen buiten het openbare netwerk geldt een inventarisatieplicht: die voor het verwijderen van asbest, zoals ze ook in het Arbeidsomstandighedenbesluit staan.

> “Bedrijven lijken de maatregelen rond werk met AC-buizen overbodig te vinden”

Over dit verschil is de laatste jaren veel overlegd, zodat kabelbedrijven hun verplichtingen goed begrijpen. Zij zijn als opdrachtgever verplicht om de juiste onderzoeken te laten uitvoeren, veilige werkmethoden voor te schrijven en te faciliteren. Zij lijken de voorgeschreven maatregelen echter overbodig te vinden. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inzet van deskundigen, zoals de Deskundig leidinggevende projecten (DLP’er). Daarmee willen de bedrijven afwijken van de CROW-brancherichtlijnen. Van de werkwijze die de kabelbedrijven voorschrijven is niet aangetoond dat eenzelfde beschermingsniveau voor de werknemers wordt gehaald. De Inspectie vindt dit een zorgwekkende ontwikkeling. De uitvoerders zitten in een lastige positie, omdat het weigeren van onveilig werk hen opdrachten kost.

Analyse: meeste ongevallen door elektrocutie

Voor de bedrijfstak Kabels en Leidingen is een ongevalsanalyse gemaakt met Storybuilder, over de jaren 1998-2010 en 2012. Enkele cijfers uit deze analyse:

- De meeste ongevallen ontstaan door contact met elektriciteit, vooral tijdens montage en onderhoud.
- Hierdoor zijn 17 slachtoffers gevallen, waarvan 3 dodelijk.
- De ‘falende managementfactor’ is hierbij onvoldoende planning en voorbereiding. Ook onvoldoende opleiding van werknemers speelt een rol.
- Van alle slachtoffers – 108 in de onderzoeksperi-ode – was 20% niet in vaste dienst, maar bijvoorbeeld uitzendkracht of leerling.

7.2 Kabels en leidingen in verontreinigde grond

De kabel- en netwerkbedrijven hebben dezelfde houding tegenover werken in verontreinigde grond als tegenover werken met AC-buizen. Zij vinden de brancherichtlijnen overbodig en te streng, en ze besparen geld door ervan af te wijken. Er zijn signalen uit de sector dat de kabel- en netwerkbedrijven bewust en stelselmatig de aannemers laten werken zonder de in de sector gebruikelijke veiligheidsmaatregelen. De uitvoerende aannemers zijn de dupe van deze houding en kunnen lastig een vuist maken. Dat is extra zorgwekkend, omdat er op dit moment veel grondwerk plaatsvindt in de sector. Naast de gewone werkzaamheden loopt er een groot project, waarin alle huizen in Nederland voorzien worden van glasvezelaansluitingen voor internet. De “creatieve” oplossing van kabelbedrijven om bewoners in het buitengebied zelf de huisaansluiting te laten graven onder aansturing van een aannemer

om geld te besparen vindt de Inspectie SZW een zorgwekkende ontwikkeling gezien de verontreinigingen die in sommige streken aanwezig zijn en de ondeskundigheid van de burgers.

7.3 Brancherichtlijnen en arbocatalogus

In de arbocatalogus Bouw en Infra is het leggen van kabels en buizen opgenomen. Deze activiteit staat ook in de arbocatalogus van de netwerkbedrijven in de elektra. Beide arbocatalogi gaan niet in op het gevaar van elektrocutie en op het werk met asbestcementbuizen waarvoor het Rode Boekje niet geldt. Ook noemt de arbocatalogus Bouw en Infra geen maatregelen voor het werken in verontreinigde grond. Het bestaan van twee arbocatalogi voor dezelfde werkzaamheden, die ook nog eens onvolledig zijn, is verwarrend voor bedrijven.

De CROW heeft wel verschillende richtlijnen op dit gebied:
- CROW 132 voor veilig werken in verontreinigde grond;
- CROW 307 voor werk met kabels en leidingen in verontreinigde grond;
- CROW 335 voor veilig werken bij instabiele taluds in afgravingen en verhogingen.

Deze richtlijnen zouden de basis kunnen zijn voor de arbocatalogi. Die verwijzen er echter beperkt naar.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Kabels en Leidingen

De belangrijkste doelen voor de bedrijfstak:
- Veilig werken met verontreinigde grond
- Het activeren van opdrachtgevers

Deze doelen zijn nog niet gehaald. De opdrachtgevers in de bedrijfstak hebben hier een belangrijke rol in en deze rol wordt bewust en stelselmatig verzaakt. De Inspectie houdt de inspectiedruk op werkzaamheden in de bedrijfstak hoog en richt daarbij zo veel mogelijk haar pijlen op de opdrachtgevers. Daarnaast geeft ze tijdens het handhaven uitleg over de noodzakelijke maatregelen. Daardoor is nu al een voorzichtige verbetering zichtbaar. De Inspectie zet haar aanpak de komende jaren door om die verbetering vast te houden.

Verwarring tussen Arbowet en brancherichtlijnen CROW

Inspecteurs melden dat in gesprekken met aannemers er verwarring is over de relatie tussen de CROW-richtlijnen en de Arbowet en -regeling. In de Arboregeling staat dat een werkgever de mogelijke blootstelling aan gevaarlijke stoffen moet inventariseren, en de aard, mate en duur van de blootstelling moet bepalen. Voor werken in verontreinigde grond is dat een ingewikkelde zaak, omdat het niet altijd te bepalen is wat er precies aan stoffen aangetroffen kan worden. Als pragmatische oplossing is door partijen in de sector de aanpak van de CROW 132 opgesteld. Hiermee bepaalt de werkgever en opdrachtgever vooraf, gebruikmakend van al verplichte milieuonderzoeken, zo goed mogelijk welke stoffen aanwezig (kunnen) zijn. Hiermee wordt een veiligheidsklasse bepaald. Gekoppeld aan die klassen worden er maatregelen genomen en deskundigheid ingezet. Deze deskundigen monitoren het werk en bepalen of er op- danwel afgeschakeld kan worden in maatregelen. Deze pragmatische aanpak accepteert de Inspectie SZW als stand der wetenschap en professionele dienstverlening, en daarmee is het strikt werken volgens de arboregelgeving (bepalen aard, mate en duur blootstelling) handzaam vertaald naar een werkbare methode voor werken in verontreinigde grond.

8 Activiteiten in de overige bedrijfstakken

De fysieke belasting bij de stenenzetters in de Waterbouw is groot, en innovaties rondom mechanisch zetten staan stil. Met de bedrijfstak Heien en Funderingen overlegt de Inspectie SZW over de arbocatalogus.

8.1 Waterbouw-steenzetten: innovatie staat stil, dijkvernieuwing biedt perspectief

De Waterbouw kent verschillende branches: landwinning, baggerwerk, kust- en oeverwerk, constructieve waterbouw, bodemsanering en gebiedsinrichting. De landwinning, het baggerwerk, bodemsanering en gebiedsinrichting zijn meegenomen in de projecten 'Verontreinigde Grond' (hoofdstuk 9). De stenenzetters zijn meegenomen in het inspectieproject 'Bestratingen' (hoofdstuk 5).

De Inspectie overlegt met de bedrijfstak over de arbocatalogus. Daarbij gaat het vooral over het zetten van basaltstenen bij onderhoud aan dijken en kustwerken, een heel kleine groep werkenden (40-45 man). De fysieke belasting van dat werk is fors: de basaltstenen die nog handmatig gezet worden wegen tussen 25 en 30 kilo. Rond de 40% van de steenzetters en dijkwerkers heeft last van pijnklachten in de ledematen en 25% heeft gezondheidsklachten door het werk, dat is meer dan in de GWW als geheel (rond 30% en 18%). (bron: Bedrijfstakatlas Arbouw 2012)

De bedrijfstak heeft voorschriften om de fysieke belasting van het stenen zetten te verminderen. Daarmee is het handmatige stenen zetten aanzienlijk teruggebracht tot 10% van de werkzaamheden. Dit handmatige werk leidt nog steeds tot een te zware fysieke belasting. De innovatie van mechanische zetmethoden voor die werkzaamheden die nu nog handmatig gaan staat stil. Hier ligt een taak voor de fabrikanten van klemmen en zuigsystemen.
De verwachting is wel dat nieuwe dijken en kustwerken steeds meer met basalton-stenen worden bekleed. Die worden mechanisch geplaatst. Omdat in de toekomst alle bestaande dijken en kustwerken worden verhoogd en verstevigd, verdwijnen de natuurstenen basaltblokken mogelijk helemaal. Hier ligt een belangrijke rol voor de opdrachtgever: die moet in de ontwerpfase keuzes maken die leiden tot het terugbrengen van de fysieke belasting.

8.2 Heien en funderingen: overleg over arbocatalogus

De Inspectie overlegt met de bedrijfstak over de arbocatalogus Heien en Funderingen. Daarbij gaat het vooral over geluid en veiligheid. De bedrijven zijn de laatste jaren geïnspecteerd:
- als er ongevallen of andere incidenten waren;
- als er, tijdens bouwplaatsinspecties, overtredingen gezien werden bij hei- en funderingswerkzaamheden.

Ook worden deze bedrijven geïnspecteerd in de projecten Verontreinigde Grond, zie hoofdstuk 9.

8.3 Grondverzet: geen aparte acties

De Inspectie voert in de bedrijfstak Grondverzet geen aparte acties uit. Wel neemt ze de bedrijfstak mee in het inspectieproject 'Verontreinigde grond' (hoofdstuk 9).

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Overige bedrijfstakken
De doelen en activiteiten van de Inspectie voor deze bedrijfstakken vallen onder de bredere inspectieprojecten 'Verontreinigde grond' of 'Bestratingen'. Deze projecten staan uitgebreid beschreven in hoofdstuk 5 en hoofdstuk 9.

9 Werken in verontreinigde grond: een groot risico in heel GWW

Bij veel werkzaamheden in de GWW komt verontreinigde grond vrij – vooral bij grondverzet, bodemsaneringen, funderingen en het leggen van kabels en leidingen. Het gaat bijvoorbeeld om vervuiling met kankerverwekkende stoffen, zoals asbest of benzeen, en vaak ook om meerdere stoffen tegelijkertijd. Vanwege de grote gezondheidsrisico's, én de vele overtredingen, heeft de Inspectie SZW een groot inspectieproject uitgevoerd rondom dit thema.

9.1 Veel overtredingen, maar positieve ontwikkeling

Werken in verontreinigde grond is een overkoepelend thema in GWW, waarvoor aparte brancherichtlijnen bestaan. Het inspectieproject 'Verontreinigde grond' van de Inspectie is dan ook gericht op de GWW-sector als geheel. Bij controles in 2010 bleek dat 70% tot 90% van de bedrijven niet veilig en gezond werkt; vooral de bedrijfstakken saneringen en kabels en leidingen lieten veel overtredingen zien. Wel is er sprake van een daling in het aantal overtredingen. In 2012 was het aantal bedrijven dat de regels overtrad gedaald naar 65%, in 2013 tot 46%. Dit lijkt een flinke verbetering, maar er is een kanttekening.

"Overtredingen rondom verontreinigde grond in vier jaar gehalveerd: van 90% naar 46%"

De belangrijkste overtredingen:
- Bedrijven deden onvoldoende vooronderzoek naar aard en omvang van de verontreinigingen in de grond.
- Bedrijven voerden de werkzaamheden in verontreinigde grond niet zorgvuldig uit. Er werd geen beschermende kleding of deco-unit gebruikt, of cabines met filteroverdrukinstallatie werden niet gesloten gehouden.
- De blootstelling aan verontreinigde grond werd niet beperkt door arbeidsmiddelen of goede organisatie.

Tijdens de inspecties bleek dat veel bedrijven de regels slecht kenden. In het begin van het Programma GWW waren de benodigde onderzoeken vaak geheel afwezig. Die verbetering is inmiddels gemaakt: er wordt vaker onderzoek gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van verontreinigingen. Echter: in de latere inspecties waren de onderzoeken vaak onvolledig of werden onjuiste conclusies getrokken. Als de onderzoeken op orde zijn, moeten de werkgevers wel de juiste maatregelen nemen ter bescherming van de werknemers die met de verontreinigde grond moeten werken. En daar schort het in de laatste inspectieprojecten juist aan.

Verder bleken de opdrachtgevers in het ontwerp van het werk onvoldoende rekening te houden met de veiligheid en gezondheid tijdens de uitvoering: meer hierover staat in hoofdstuk 3. De aanpak van de overtredende bedrijven die werken met verontreinigde grond gaat door in 2014 en 2015.

9.2 Voorlichtingsmiddelen

De Inspectie heeft verschillende voorlichtingsmiddelen gemaakt over gezond en veilig werken met verontreinigde grond:

- Voor de opdrachtgevers en bedrijven is er de brochure 'Gezonde werknemers op vervuilde grond'. Deze brochure legt de regels uit en gaat in op de verplichtingen van werkgever en opdrachtgever.
- De toolboxkoffer 'Gezond uit de grond' helpt bedrijven die kabels en leidingen leggen met maatregelen en de voorbereiding van werknemers.

Factsheet Verontreinigde Grond
Gedetailleerde inspectieresultaten uit dit inspectieproject staan in de Factsheet Verontreinigde grond Bouw 2012-2013 op inspectieszw.nl.

Verder heeft de Inspectie presentaties gehouden op voorlichtingsbijeenkomsten voor partijen die werken met verontreinigde grond. Hierin werd ingegaan op de wetgeving en maatregelen van de sector zelf.

9.3 Niet-nalevers in de bedrijfstak saneringen: strenge aanpak

De Inspectie richt zich steeds meer op bedrijven die vaak of veel overtredingen begaan. In de overkoepelende sector Bouw worden deze bedrijven aangepakt met het inspectieproject 'Bouwbedrijven in Beeld' (hoofdstuk 10). Tijdens inspecties leek het erop dat sommige saneringsbedrijven de wet bewust overtreden. De Inspectie heeft een selectie van deze bedrijven streng gevolgd in 2013 en 2014, met behulp van de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid. De resultaten van deze aanpak worden naar verwachting begin 2015 zichtbaar.

9.4 Niet-gesprongen explosieven: te weinig onderzoek

Tijdens inspecties, maar ook op basis van signalen en informatie uit de media, komen inspecteurs op werken waar conventionele explosieven (CE) zijn aangetroffen. Het betrof altijd een gebied waar bekend was dat in het verleden oorlogshandelingen zijn uitgevoerd. Voorafgaand aan de werkzaamheden was geen of onvoldoende onderzoek uitgevoerd naar explosieven in de bodem. De vondst wordt door de aannemer en de opdrachtgever afgedaan als een incident.

> "Ongevallen door niet-gesprongen explosieven: kleine kans, grote gevolgen"

Onderzoek is kostbaar en het risico van daadwerkelijke explosie is klein. Vindt een explosie plaats, dan zijn de gevolgen groot. Dat blijkt uit recente voorvallen in Duitsland (december 1013, drie doden, veel gewonden en schade) en België (maart 2014, twee doden).

Inspecteurs treden streng op wanneer geen of onvoldoende onderzoek uitgevoerd is naar de aanwezigheid van explosieven. Het werk wordt stilgelegd vanwege het direct aanwezige gevaar voor werknemers en omstanders. Opdrachtgevers (vaak gemeenten en waterschappen) hebben de plicht in de ontwerpfase de juiste onderzoeken te (laten) verrichten. Zo voorkomen zij dat in de uitvoeringsfase risico's ontstaan.

Het vooronderzoek moet voldoen aan de proceseisen uit de WSCS–OCE. Daarmee legt een opdrachtgever de basis voor het goed en gedetailleerd in kaart brengen van verdachte gebieden. Gecertificeerde opsporingsbedrijven mogen alleen starten met de opsporings- en benaderwerkzaamheden als de verdachte gebieden goed in kaart zijn gebracht. Tot 1 juli 2012 gold een brancherichtlijn (BRL-OCE). Onderzoeken die gedaan zijn volgens die richtlijn zijn niet actueel en onvolledig.

Inspecteurs hebben ernstige situaties geconstateerd waarbij werkzaamheden in op "explosieven vrijgegeven gebieden" zijn uitgevoerd en waar toch nog CE werden aangetroffen. De oorzaak lag dan in het onvolledige vooronderzoek, de deskundigheid van de aannemer en de druk van de opdrachtgever op de voortgang van de werkzaamheden.

Inspecteurs ervaren het als een probleem dat het vooronderzoek naar explosieven niet door certificering wordt afgedekt. Door gebrek aan deskundigheid kan een gebied onterecht vrij van explosieven verklaard worden.

9.5 Signalen van inspecteurs: verschil tussen milieuwetgeving en arbowetgeving

Voor het werken met verontreinigde grond geldt zowel milieuwetgeving als arbowetgeving. Deze wetten hebben verschillende doelen en eisen verschillende maatregelen naast elkaar. Dit levert verwarring op bij bedrijven. Er ontstond bijvoorbeeld discussie omdat gemeenten vanuit milieuwetgeving een vergunning afgaven voor werken in verontreinigde grond. De Inspectie vond die werkwijzen vervolgens niet acceptabel vanuit de optiek van veiligheid en gezondheid voor werknemers.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Verontreinigde grond

De belangrijkste doelen voor dit onderwerp:

- Veilig werken met verontreinigde grond
- Het bevorderen van een veilige werkplek
- Het activeren van opdrachtgevers

De Inspectie ziet een verbetering van de kennis bij de bedrijven, maar er is nog steeds veel handhaving en uitleg nodig om te zorgen dat zij de gewenste maatregelen treffen. Opdrachtgevers hebben een belangrijke rol bij dit onderwerp, en pakken deze rol vaak niet. De Inspectie zet in op intensieve handhaving en voorlichting bij de opdrachtgevers, met het accent op de kabel- en netwerkbedrijven. Meer informatie hierover staat in hoofdstuk 3 en 7.

Voor het bevorderen van een veilige werkplek zijn explosieven in de grond een bijzonder aandachtspunt. De Inspectie is met de ketenpartijen in overleg over een betere beschrijving van veilige werkwijzen. Een arbocatalogus zou de bedrijfstak een stuk verder kunnen helpen, en het voor opdrachtgevers makkelijker maken om de juiste werkwijze te eisen.

10 Niet-nalevers en eerlijk werk in de GWW

Sinds 2010 voert de Inspectie SZW gerichte inspecties uit bij bedrijven waar ze meer dan gemiddeld heeft gehandhaafd of waar meerdere ongevallen hebben plaatsgevonden. Dit doet zij met het project 'Bouwbedrijven in Beeld'. Ook controleert de Inspectie in het domein 'Eerlijk werk' of GWW-bedrijven de arbeidswetten naleven. Op beide onderwerpen ziet de Inspectie een positieve trend.

10.1 Niet-nalevers: veel overtredingen, maar bereidheid tot verbetering

Het project 'Bouwbedrijven in Beeld' richt zich op alle bedrijven in de bouwnijverheid. Ongeveer 10% van die bedrijven werken in de GWW. Dit project moet de bedrijven stimuleren om de achterliggende oorzaken van overtredingen en ongevallen te analyseren en verbeteringen door te voeren. Bedrijven die niet willen verbeteren krijgen extra inspecties en zwaardere handhaving.

De Inspectie beoordeelt of een bedrijf genoeg doet om de veiligheid en gezondheid te garanderen. Bijvoorbeeld door:
- te zorgen voor een actuele RI&E;
- veiligheid- en gezondheidsverplichtingen goed te organiseren;
- effectief toezicht te houden en voorlichting en instructie te geven aan werknemers.

> "75% van de gecontroleerde niet-nalevers had één of meer overtredingen"

Resultaten en reacties
In 2013 heeft de Inspectie 115 bedrijven onderzocht, ook op werklocaties. Bij 75% van deze bedrijven werden één of meer overtredingen vastgesteld. Vaak was de RI&E niet in orde of niet actueel, of werd er niet genoeg voorlichting en onderwijs aan de werknemers gegeven.

De bedrijven reageerden over het algemeen positief op de inspecties. Het overgrote deel trof door deze intensieve aanpak maatregelen die leidden tot verbeteringen. Deze bedrijfsdossiers zijn afgesloten.

Eén op de tien bedrijven vond het lastig om te erkennen dat maatregelen nodig waren. Bij vervolggesprekken met deze bedrijven zijn nieuwe afspraken over verbeteringen gemaakt. Slechts een paar bedrijven wilden echt niet meewerken: die krijgen, zolang als nodig is, intensief toezicht. Boetes en (waarschuwingen tot) preventieve stilleggingen zijn daarbij niet uitgesloten. De resultaten hiervan worden de komende jaren duidelijk.

10.2 Eerlijk werk in de GWW: weinig overtredingen

Binnen het domein 'Eerlijk werk' controleert de Inspectie werkgevers in de GWW op naleving van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag en de Wet arbeid vreemdelingen. Ruim driekwart van de gecontroleerde werkgevers is actief in het grondverzet en het leggen van kabels. De Inspectie controleert ook bij de aanleg van nieuwe (snel)wegen.

Bij 12% van de gecontroleerde werkgevers zijn overtredingen geconstateerd. Meestal ging het om illegale tewerkstelling. Tegen al deze werkgevers is een boeterapport opgemaakt.

Samenwerking met Belastingdienst bij de wegenbouw
De Inspectie en de Belastingdienst werken nauw samen bij grote infrastructurele projecten. Bijvoorbeeld bij de bouw van een energiecentrale in de Eemshaven en bij de aanleg van de A2 en de A4. Zo willen zij naleving van arbeidswetgeving en fiscale wetgeving in de hele keten van aanneming en onderaanneming verbeteren. Daarom hebben ze in 2012 samen een protocol opgesteld voor grote opdrachtgevers en hoofdaannemers. Ook geven ze voorlichting en stemmen ze hun handhavingsinzet op elkaar af.

Inspectiedoelen en aanpak in 2015: Niet-nalevers en eerlijk werk
Het aanpakken van niet-nalevers en het bevorderen van eerlijk werk in de sector zijn doelen op zich. Deze overlappen vaak met de hoofddoelen van de Inspectie.

De Inspectie ziet dat haar aanpak van niet-nalevers effect heeft. Ze blijft intensief toezicht houden op hardnekkige overtreders in de sector, die geen verbetering laten zien. Vanwege het lage percentage overtredingen met betrekking tot 'Eerlijk werk' zet de Inspectie beperkt inspectiecapaciteit in op dit domein in de GWW.

11 Conclusies en activiteiten in 2014 en 2015

De periode 2011-2013 was voor de GWW een dynamische periode, waarin veel zaken in beweging zijn gebracht. De Inspectie ziet een verbetering bij diverse bedrijfstakken. Door inspanningen van de bedrijfstakken zelf én van de Inspectie. Maar de GWW is nog steeds de sector waar de werknemers meer arbeidsrisico's lopen dan in andere sectoren. Dat vraagt om doorlopende aandacht voor veiligheid en gezondheid.

11.1 De meest urgente onderwerpen krijgen de minste aandacht

In de laatste jaren is een aantal arborisico's in de GWW op de kaart gezet in de sector. Er is echter nog onvoldoende aandacht voor een aantal belangrijke onderwerpen: aanrijdgevaar in het werkvak voor de wegenbouw en de bestratingen, fysieke belasting bij de bestratingen en waterbouw en blootstelling aan schadelijke stoffen bij het leggen van kabels en leidingen. Ook moet de sector meer aandacht besteden aan goed vooronderzoek naar verontreinigde grond en conventionele explosieven, en het nemen van de juiste maatregelen.

Dit zijn juist de zaken die de grootste risico's veroorzaken – en tot de speerpunten van de Inspectie behoren. Het lijkt erop dat de sector de onderwerpen die er het meest toe doen, het verst voor zich heeft uitgeschoven.

11.2 Arbocatalogi kunnen eenduidiger, vollediger en bekender

Voor de werkzaamheden in de GWW zijn er verschillende arbocatalogi. Soms geven die verschillende richtlijnen voor dezelfde werkzaamheden. Dit is verwarrend voor bedrijven. Met name de arbocatalogi van Bouw en Infra, Bestratingen en Netwerkbedrijven tonen veel overlap én veel verschillen. Eenduidigheid is nodig, om een veilige werkplek te kunnen garanderen, blootstelling aan verontreinigde grond te voorkomen en fysieke belasting terug te dringen.

Juist de belangrijke arborisico's zijn vaak nog niet in een arbocatalogus uitgewerkt. Het gaat bijvoorbeeld om werken met kwartsstof, verontreinigde grond en asbestcementbuizen en om elektrocutiegevaar. Een gemiste kans, want juist hier is de meeste winst te halen voor de veiligheid en gezondheid op de werkvloer.

Ook het gebruik van de aanwezige arbocatalogi door de bedrijven laat te wensen over. Hoewel er bruikbare arbocatalogi zijn, gebruiken minder GWW-bedrijven deze dan gemiddeld in Nederland. De sectororganisaties zouden meer energie kunnen steken in het onder de aandacht brengen van de veilige en gezonde werkwijzen in deze arbocatalogi.

11.3 Ketensamenwerking: nog een flinke verbetering mogelijk

In het ontwerpproces van GWW-werken maakt de opdrachtgever belangrijke keuzes. Die hebben veel invloed op de veiligheid in de uitvoeringsfase. Uit de inspectieprojecten blijkt dat er op dit vlak nog flinke verbeteringen mogelijk zijn. De opdrachtgever en de aannemer zijn daar samen verantwoordelijk voor. Dat is ook het uitgangspunt van de Bouwproces-bepalingen in het Arbobesluit.

De opdrachtgever moet goed vooronderzoek doen en de consequenties van bepaalde keuzes aanvaarden. De aannemer moet kritisch zijn in het accepteren van werk en voorwaarden. Door samen in gesprek te gaan en kennis uit te wisselen over risico's en maatregelen, verbetert de ketensamenwerking binnen de GWW. En daarmee de organisatie van een veilige en gezonde bouwplaats. Niet voor niets blijft goed opdrachtgeverschap een speerpunt van de Inspectie.

De opdrachtgevers in de GWW zitten nog vaak met de vraag hoe zij hun verantwoordelijkheden moeten invullen en welke stappen daarbij horen. Ook verleggen zij hun verantwoordelijkheid (onterecht) naar de uitvoerders van hun opdracht. De Inspectie zal dan ook haar voorlichting voortzetten, waar nodig in combinatie met handhaving.

11.4 Naar het einde van de sectoraanpak 2011-2015 – en het vervolg

De laatste fase van de sectoraanpak in de GWW is ingegaan. 2015 wordt het afrondende jaar. Zoals in de vorige hoofdstukken is beschreven, blijft de Inspectie gericht inspecteren en handhaven. Daarnaast maakt de Inspectie de balans op en werkt ze aan een vervolg-sectoraanpak.

Sinds 2013 is er een nieuwe wet van kracht: de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving. Met nieuwe en strengere maatregelen wil de overheid fraude en overtredingen ontmoedigen – en uiteindelijk uitbannen. Ook in de GWW krijgen bedrijven die herhaaldelijk de Arbowet overtreden te maken met stevige boetes en strenge maatregelen.

Eind 2015 maakt de Inspectie een eindevaluatie van de sectoraanpak. Daarbij betrekt zij ook de vertegenwoordigers van de GWW en de bedrijfstakken. Deze sectorrapportage is daar een basis voor. Op grond van de gesprekken en een risicoanalyse stelt de Inspectie een vervolg-sectoraanpak op voor de GWW. Ook hierbij zal zij de sector nauw betrekken.

Tegelijkertijd blijft de Inspectie constant werken aan haar vier speerpunten binnen de GWW: minder fysieke belasting, veilige werkplekken, veilig werken met verontreinigde grond en verantwoordelijke opdrachtgevers. Als het kan met overleg en voorlichting; als het moet met handhaving, boetes en zwaardere maatregelen. Zodat we uiteindelijk komen tot een sector waarin veilig gezond werken een vanzelfsprekendheid is.

Deze sectorrapportage is een uitgave van:

Inspectie SZW
De Inspectie SZW maakt deel uit van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid